

มทที่ 1

ความทั่วไปเกี่ยวกับ "อัยการ"

1.1 การดำเนินคดีอาญาทั้งเคม

ตามประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางยุโรป ออฟริกา และเอเชียซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ถือกันว่า การควบคุมอาชญากรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเอกชนผู้ถูกประทุษร้าย¹ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาในสมัยนั้น ใกล้เคียงกันเพื่อแก้แค้นทดแทนความอาชญากรรมกันเป็นส่วนตัว การดำเนินคดีอาญาในยุคดั้งเดิมนี้เอง จึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ซึ่งหมายถึงว่า เมื่อมีการกระทำผิดอาชญาฐานใดก็ตามเกิดขึ้น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายบุคคลหนึ่งบุคคลใด ไม่ว่าจะเป็น ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิของบุคคลใดเป็นหน้าที่ของ บุคคลนั้นที่จะวิ่งเต้นหาพยานมาศาลเอง² เพื่อให้ศาลพิจารณาคดีหากศาลลงโทษผู้กระทำ ความผิดให้

1.2 การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

การดำเนินคดีอาญาที่ควบคู่กับการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย คือการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution) ซึ่งสืบเนื่องมาจากความกึกก้องที่ฐานที่ว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชน เนื่องจากประชาชนทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม หรือรัฐ ถ้ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ทุกคนจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้อง อยู่ด้วยถือว่าหน้าที่ป้องกันคดีอาญาเป็นของประชาชน ผู้ใดไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ก็เป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ ดังนั้นเอกชนทุกคนจึงมีสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาได้ ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะไต่ ยื่นคำร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่และไต่ถามคำร้องทุกข์นั้นแล้วก็ตาม³

¹ อรรถชด ไทยสว่าง "ผู้เสียหายในคดีอาญา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524 หน้า 5.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

ตามแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาเช่นนี้ โคลเคมีคำพิพากษาของศาลสูงแห่ง
ไออร์แลนด์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2509 ในคดีรัฐมนตรีว่าการไปรษณีย์โทรเลขเบ็นจ่าเอเยว่า

"สิทธิประชาชนจะขอตั้งอำนาจศาลนั้นเป็นสิทธิเฉพาะตัวซึ่งไม่มีจำกัด ประชาชนย่อม
ฟ้องรัฐมนตรีได้ แม้ว่าจะมีกฎหมายภายหลังบัญญัติว่าจะฟ้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมอัยการ
ก่อนก็ตาม....."

การดำเนินคดีประเภทนี้ไร้มันในประเทศอังกฤษ และแม้ต่อมาจะไ้มีความพยายาม
ที่จะจัดให้มีเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับประเทศในภาคพื้นยุโรปจนในที่สุด
เมื่อ ปี ค.ศ. 1879 ได้มีการออกกฎหมายจัดตั้ง Director of Public Prosecutions
(เรียกย่อ ๆ ใ้ว่า D.P.P.) ขึ้น² เพื่อรับผิดชอบเข้าดำเนินคดีอาญาเอง หรือ เข้าควบคุม
คดีอย่างใกล้ชิด ในกรณีที่มีกฎหมายระบุประเภทของความผิดไว้โดยเฉพาะ เช่น ความผิดต่อรัฐ
ความผิดทางการเมือง ความผิดอันร้ายแรงที่อาจจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงปลอดภัย
ของประเทศ³ ก็อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในประเทศอังกฤษยังเป็นรอง⁴
อยู่นั่นเอง

1.3 วิวัฒนาการของระบบอัยการ

ในรัฐที่ประชาชนมีความรับผิดชอบต่องค์กรสูง เช่น ประเทศอังกฤษนั้น การดำเนิน
คดีอาญา โดยประชาชนอาจจะเหมาะสม สำหรับประเทศอื่น ๆ หัวใจนั้นได้เห็นกันในเวลาต่อมา
ว่าการดำเนินคดีโดยผู้เสียหายไม่เหมาะสม การรักษาความสงบเรียบร้อยควรเป็นเรื่องราวของรัฐ
เหตุนี้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public Prosecution) จึงได้เกิดขึ้น

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

² เรื่องเดียวกัน .

³ สุรินทร์ ถั่วทอง, กฎหมายบริหารคดี, ประสิทธิภาพการป้องกันใช้กฎหมาย ปัญหา
และข้อเสนอแนะบางประการ, วารสารอัยการ, ปีที่ 4, ฉบับที่ 46, ตุลาคม 2524 หน้า 61 .

⁴ คณิศ ฃ นตร, ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ การปรับปรุงระบบงานอัยการ
และแนวความคิดในการพัฒนาต่อไป, หน้า 24.

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในสมัยเดิมเป็นการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ซึ่งได้สืบเนื่องอิทธิพลมาจากวิธีการชำระความของ อาณาจักรโรมัน และศาลทางศาสนาโรมันคาทอลิก¹ โดยในศตวรรษที่ 13 ระบบนี้ได้ ถูกนำมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป เนื่องจากความคิด ที่ว่าการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาเป็นความผิดของรัฐ และเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของ รัฐที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิด จัดหาพยานหลักฐานและลงโทษด้วย²

ในการดำเนินคดีตามระบบไต่สวนนี้ ไม่มีการแยกองค์กรที่กระทำ "หน้าที่การ สอบสวนฟ้องร้อง" และ "หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี" ออกต่างหากจากกัน หากแต่ผู้ ไต่สวน (ศาล) เป็นองค์กรผู้กระทำหน้าที่ทั้งสองแต่เพียงผู้เดียว ผู้ไต่สวนจึงเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้นตั้งแต่เริ่มคดี คือ เมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดจนกระทั่งถึงการตัดสินคดีอาญา ในที่สุด การดำเนินคดีอาญาตามระบบนี้จึงไม่มีโจทก์และจำเลย หากมีแต่ผู้ไต่สวน (ซึ่งเป็นทั้งโจทก์และผู้ตัดสินในคน ๆ เดียวกัน) และผู้ถูกไต่สวนก็มีสภาพเป็นเพียงวัตถุ แห่งการชักพอกซึ่งเป็น "กรรมในคดี" (Object) เท่านั้น เนื่องจากไม่มีอิสระที่จะ ท่อสู้คดีได้และต้องรอคอยความเมตตาปราณีจากผู้ไต่สวนเท่านั้น³

สภาพการณ์เช่นนี้ เห็นกันในเวลาต่อมาว่าไม่ถูกต้อง การที่อำนาจสอบสวน ฟ้องร้อง และอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีรวมอยู่ที่องค์กรเดียวกันนั้น ทำให้หากความเป็นกลาง

¹ศ. พลตรีสุข เปรมนาเวิน, ระบบอัยการในต่างประเทศ (โรงพิมพ์มหาดไทย, 2507), หน้า 8.

²หลวงอรรดโกวิทวาทิ และพลโทสุข เปรมนาเวิน, ระบบอัยการและศาลทหาร (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และปีที่พิมพ์), หน้า 22.

³ฉัตร ๗ นคร, ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ, การปรับปรุงระบบงาน อัยการและแนวความคิดในการพัฒนาต่อไป, หน้า 17.

จากผู้ใดส่วนใดยาก เพราะผู้ใดส่วนมีอำนาจมากเกินไป มักมีอคติ ความลำเอียง มีความรู้สึกว่าเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ปราบปรามและการที่ผู้ถูกไต่สวนมีสภาพเป็นเพียงวัตถุแห่งการซักฟอกนั้น ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกไต่สวนเพราะเขาไม่มีโอกาสเพียงพอที่จะแก้ข้อหาหรือต่อสู้คดีได้ ยิ่งกว่านั้นข้อบกพร่องของระบบไต่สวนนั่นเอง ใ้เป็นเหตุชักนำให้เกิดวิธีจัดการค้นหาความเห็นจริงโดยการทรมานร่างกายของผู้ถูกไต่สวนให้กล่าวความสัตย์ในกาลต่อมา วิธีนี้ไ้ทวีความรุนแรงจนถึงที่สุด เมื่อมีการล่าม่มกเกิดขึ้นและนับเป็นจุดจบของการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้

เพื่อขจัดข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนดังกล่าว จึงได้มีการเรียกร้องให้เปลี่ยนวิธีการดำเนินคดีอาญาเสียใหม่ อันเป็นผลให้มีการแยก "หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง" และ "หน้าที่พิจารณาพิพากษา" ออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากออกจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ โดยให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญาคั้งเดิมนั้นลงรับผิดชอบเฉพาะการพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนการสอบสวนฟ้องร้องดีให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่จัดตั้งขึ้นใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ หรือของชุมชนในทางศาลและพร้อมกันนั้นก็ให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหา และจำเลย) เพื่อให้โอกาสแก้ข้อหาและต่อสู้คดีได้ทั่วๆ ไป วิธีการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนโดยแยก "หน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้อง" และ "หน้าที่พิจารณาพิพากษา" ออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการและยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากสภาพที่เป็น "กรรมในคดี" (object) ขึ้นเป็น "ประธานในคดี" (subject) ดังกล่าวมาแล้วนั้น เรียกว่า "การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา"² (Accusatorial System)

องค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่โดยให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องนั้นก็คือองค์กรที่เรียกว่า "อัยการ"

¹ เรื่องเดียวกัน

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 19

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า แต่เดิมขณะเมื่อการ
 คำเนนคคืออาญายังใช้ระบบไต่ส่วนนั้น ผู้ใช้อ่านาจตุลาการมีเพียงฝ่ายเดียว คือ ศาล
 ต่อมาจึงไ้มีการแยกอ่านาจตุลาการในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนฟ้องร้อง และให้อัยการ
 เป็นผู้ใช้อ่านาจส่วนนี้ อัยการจึงมีประวัติความเส้่นมาโดยแยกตัวออกมาจากอ่านาจตุลาการ
 โคนันยั้งกล่าวและการเลิกใช้การคำเนนคคืออาญาระบบไต่ส่วนมาใช้การคำเนนคคืออาญา
 ระบบกล่าวหาแทนเป็นเหตุให้อัยการขึ้น²

ในภาคพื้นยุโรป ฝรั่งเศสเป็นชาติแรกที่จักให้อัยการขึ้นอย่าง เป็นทางการ
 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1302 (พ.ศ. 1845)^{3,4} ระบบอัยการของฝรั่งเศสนี้เอง
 ไ้เป็นต้น บัญญัติของระบบอัยการในประเทศอื่น ๆ ภูมิภาคพื้นยุโรปในเวลาต่อมา⁵

ส่วนประเทศไทยในยุคก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ
 ใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 อาจกล่าวไ้ว่าการคำเนนคคืออาญาเป็นระบบไต่ส่วน กล่าวคือ
 ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ โคนันยั้งกล่าวมาแล้วเบื้องต้น⁶

¹คฉิศ ฃ นกร, "อัยการกับการสอบสวนคคืออาญา" อัยการนิเทศ, เล่มที่ 38, ฉบับที่ 4, (พ.ศ. 2519), หน้า 397.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 397, 398.

³ส. เปรุนาวิน และ น.อรรดไ้ว้ลวที, ระบบอัยการ (พระนกร : ไทยเซชม, 2498), หน้า 46.

⁴โกเมน ภัทรภิรมย์, "อัยการฝรั่งเศส" อัยการนิเทศ เล่ม 30, ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2511) หน้า 268.

⁵คฉิศ ฃ นกร, ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ, การปรับปรุงระบบอัยการ และแนวความคิด ในการพัฒนาต่อไป, หน้า 20.

⁶คฉิศ ฃ นกร, "อัยการกับการสอบสวนคคืออาญา" อัยการนิเทศ, หน้า 398.

ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) นับเป็นจุดสำคัญของการเปลี่ยนแปลงระบบการ
 คำเป็นคดีอาญาอย่างเห็นได้ชัด เพราะนอกจากจะไล่ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา
 ความผิดโทษไปพลางก่อน ร.ศ. 115 แล้วยังได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาจา
 นครบาลอีกด้วย ซึ่งจากผลของการนี้อาจกล่าวได้ว่านับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ไทยได้เปลี่ยน
 มาใช้การคำเป็นคดีอาญาแบบกล่าวหาเช่นเดียวกับนานาประเทศ¹

วิธีพิจารณาความอาญาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดโทษไปพลางก่อน
 ร.ศ. 115 นั้นได้แบบอย่างมาจากอังกฤษ คือ มีลักษณะเป็นวิธีพิจารณาความอาญาที่มีคู่ความ
 และลักษณะอันนี้ได้ลอกมาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน แต่วิธี
 พิจารณาความอาญาของไทยตรงกันข้ามกับวิธีพิจารณาความอาญาของอังกฤษ ในส่วนที่ว่า
 ฐานะของอัยการในประเทศไทยเป็นทำนองเดียวกับฐานะของอัยการในภาคพื้นยุโรป ส่วน
 ในประเทศอังกฤษนั้นไม่มีอัยการในความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น²

ประเทศไทยได้เริ่มมีอัยการเป็นครั้งแรก เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435)³
 โดยสังกัดอยู่ในกองกลาง กระทรวงยุติธรรม⁴ และได้ยกฐานะขึ้นเป็นกรม เมื่อวันที่ 1
 เมษายน ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436)⁵ โดยสาเหตุที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรี
 ฤทธิรงค์ ได้เคยประทานคำอธิบายไว้ว่า

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 399.

³ กรมอัยการ, ประวัติกรมอัยการ, (พระนคร : โรงพิมพ์อุตสาหกรรมพิมพ์พิมพ์,
 2467) หน้า 1.

⁴ คณิต ๗ นคร, ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ, การปรับปรุงระบบงานอัยการ
 และแนวความคิดในการพัฒนาต่อไป, หน้า 27.

⁵ คำเกิง โล่ห์สุวรรณ, "ยกกระบัตรเมืองไทย", อัยการนิเทศ เล่มที่ 30
 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2511, หน้า 264.

"เมื่อก่อน ร.ศ. 112 เมื่อครั้ง ร.ศ. 112 และเมื่อหลัง ร.ศ. 112 ไทยกับ
 ฝรั่งเศสมีข้อวิวาทกันมาก ฝรั่งเศสมีชัยแยกในเมืองไทยมาก สิบแยกพวกก็มีข้อ
 วิวาทกับคนไทย เมื่อไครราชการก็รู้สึกชั้เป็นต้น เช่น ไครทำร้ายชัยแยกถึงตาย
 ฝรั่งเศสก็ตั้งวิวาทกับราชการ ไทยจับจำเลยโคกก็จับมาชำระโทษให้ ถ้าเห็นว่า
 จำเลยไม่มีความผิด ฝรั่งเศสสงสัยในวิธีชำระประการใดแล้วก็ถูกไปทาง
 กระทรวงต่างประเทศให้เป็นเรื่องวิวาทกันในทางราชการไป จึงได้สร้าง
 วิธีขึ้นเองอย่างฝรั่งเศสให้มีอัยการไทยฟ้องร้องจำเลยในศาล อัยการนี้แทนแผ่นดิน
 ด่อมขคนแผ่นดินลงไปเป็นโจทก์เหมือนหนึ่งราษฎร เช่นเดียวกันกับชัยแยกเป็น
 จำเลย ศาลกงสุลชำระ รัฐบาลไทยต้องแต่งตั้งคนไปเป็นโจทก์ฟ้อง ด่อมทัวเป็น
 ราษฎรไปเป็นโจทก์ในศาลเขา ทั้งนี้ แปลว่ารัฐบาลสมมติทัวเองว่าเป็น
 ราษฎรผู้หนึ่งในศาลไทยและศาลกงสุลเป็นกลางชำระ"¹

อย่างไรก็ตาม ราชการอัยการในระยะเริ่มแรกนั้นก็ยังคงกระจัดกระจายไม่
 รวมอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2458 ราชการอัยการจึงได้อยู่ในความ
 รับผิดชอบของกรมอัยการแต่เพียงกรมเดียว กรมอัยการได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม
 มาจนถึงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2465 จึงได้ถูกโอนไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย²
 จนกระทั่งทุกวันนี้

¹ ศักยา อรุณชารี, อำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย
 แตนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521, หน้า 9.

อ้างอิง หนังสือคำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน รวบรวมพิมพ์โดยคำสั่งกระทรวง-
 เกษตราธิการ วันที่ 1 เมษายน 2464 หน้า 164

² หลวงอรุณดิโกวิท และ ศ. พลโทสุร เปรมาวิน, ระบบอัยการและศาลทหาร
 หน้า 8, 9.

1.4 อำนาจและหน้าที่ของอัยการ

อำนาจหน้าที่ของอัยการในระบบอัยการที่สมบูรณ์มี 3 ประการ คือ อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีในศาล และอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีตามคำพิพากษา

1.4.1 อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องในประเทศต่าง ๆ ที่ยึดถือระบบอัยการที่สมบูรณ์ เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ถือว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นนี้ เป็นกระบวนการเกี่ยวที่แบ่งแยกไม่ไต่ที่จะต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของอัยการกล่าวคือ ไม่เพียงแต่จะมีลักษณะที่เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นการผูกขาดอำนาจการฟ้องร้องไว้แต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาอย่างกว้างขวาง คือ สามารถรับคำร้องทุกข์ กล่าวหาโทษได้เอง แล้วทำการสอบสวน ควบคุมการสอบสวนของตำรวจหรือสั่งการแก่ตำรวจตามที่เห็นสมควรก็ได้ 1,2,3,4

ส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะไต่มีการบัญญัติเรื่องการสอบสวนและฟ้องร้องไว้ในภาคเดียวกัน เพื่อแสดงให้เห็นชัดแจ้งถึงการเป็นกระบวนการเกี่ยวของการดำเนินคดีอาญานั้นทำการสอบสวนฟ้องร้อง⁵ แต่จากการที่ความ

¹ คณิต ๗ นคร, อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีของเยอรมันก่อนฟ้อง, ระบบอัยการต่างประเทศ (พิมพ์แจกในงานถวญพระราชทานกรมอัยการ ๗ วิทยุณฉิริมาศยาราม 2520 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์) หน้า 25.

² โกลแมน ภัทธภิรมย์, "การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส", อัยการนิเทศ เล่มที่ 31 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2512 หน้า 342.

³ สศยา อรุณธาวี, อำนาจการสอบสวนคดีอาญาของอัยการ, หน้า 89.

⁴ ฬวีกัก ๗ ตะกั่วหุง, งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น, ระบบอัยการต่างประเทศ (พิมพ์แจกในงานถวญพระราชทาน กรมอัยการ ๗ วิทยุณฉิริมาศยาราม 2520 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, หน้า 37-42.

⁵ คณิต ๗ นคร, บันทึกความเห็นของกรมอัยการประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แฉ่นปลิว, (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และปีที่พิมพ์) หน้า 1.

ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจากทางปฏิบัติในอดีตตลอดมาจนถึงปัจจุบันที่พิจารณากฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาจากจุดยืนในเรื่อง "อำนาจ" ทำให้การดำเนินคดีอาญาในชั้น
เจ้าพนักงานเกิดจากการแบ่งแยกอำนาจสอบสวน และอำนาจการฟ้องร้องออกจากกัน
อย่างเด็ดขาดอีกทั้งระบบอัยการสากลที่ให้อัยการเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญา
ชั้นสอบสวนฟ้องร้องคงกล่าวมาแล้ว อัยการไทยจึงมีเพียงอำนาจฟ้องคดีความส่วนงานการ
สอบสวนที่พนักงานสอบสวนเสนอขึ้นมาเท่านั้น โดยไม่มีอำนาจหน้าที่รับคำร้องทุกข์ ไม่มี
อำนาจหน้าที่เริ่มให้มีการสอบสวนเอง หรือสั่งการให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดี
สำคัญ หรือคดีที่มีปัญหายุ่งยากทางกฎหมาย คดีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานกระทำผิดทุจริต หรือ
ประพฤตินิคมอบ ฯลฯ /

การที่ความและการปฏิบัติเช่นนี้ ไม่เอื้ออำนวยให้พนักงานอัยการได้มีส่วนร่วม
ในภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับการควบคุมคดี หรือการใช้อำนาจหน้าที่สอบสวน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ
ของกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีขึ้นก่อนการพิจารณาของศาลอย่างจริงจังเช่นนั้น ก่อให้
เกิดผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก เพราะเนื่องจากจุดสนใจของ
อัยการต้องขึ้นอยู่กับส่วนงานการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนดำเนินการมา และพนักงานอัยการ
ไม่มีส่วนรับรู้รับทราบมาตั้งแต่ต้น² เสรีภาพของบุคคลอาจจะถูกกระทบกระเทือนได้ โดย
พนักงานอัยการไม่อาจเข้าเฝ้าช่วยยาไค้พ้นห่วงที่หึงหวัชประสิทธิภาพในการใช้กระบวนการ
ยุติธรรมนี้ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพราะความไม่เชื่อมโยงของ
กระบวนการยุติธรรมนี้ หรือกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นกระบวนการ³

¹ สุรินทร์ ถั่วทอง, ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย : ปัญหาและข้อเสนอ
แนะบางประการ, ในกฎหมายปริทรรศน์, วารสารอัยการ, หน้า 55

² เรื่องเดียวกัน

³ คณิต ๒ นคร, บันทึกความเห็นของกรมอัยการ ประกอบการพิจารณาแก้ไข
ปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, แผนปฎิ, หน้า 2

สำหรับปัญหาในเรื่องการสอบสวนนี้ ได้มีความพยายามในอดีตที่จะแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาชั้น เจ้าพนักงาน คือ การโอนอำนาจสอบสวนกลับไปยังสืบค้นมาระหว่างตำรวจและฝ่ายปกครอง แต่ก็ไม่ปรากฏว่าความพยายามนี้สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าการแก้ดังกล่าวมิได้เป็นการแก้ไขที่ตัวระบบที่ปกครองไม่เป็นกระบวนการดังกล่าวมาแล้ว แต่เป็นการแก้ที่คน¹

มีผู้พยายามอธิบายว่า การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย แยกการสอบสวน หรืออำนาจหน้าที่ควบคุมคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริงออกจากอำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการค่อนข้างแตกต่าง เช่นที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ดีสำหรับประเทศไทย กล่าวคือ จะได้เกิดการคานและดุลกันระหว่างอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้อง แต่ก็มิได้หมายความว่า เห็นพ้องกันว่าหลักการคานและดุลกันระหว่างอำนาจทั้งสอง เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะอำนาจใดก็ตามที่ปราศจากการตรวจสอบ คานกันหรือดุลกันย่อมนำไปสู่การใช้อำนาจในทางมิชอบ แต่เท่าที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันนี้มิได้เกิดการคานและดุลระหว่างอำนาจทั้งสองดังที่ต้องการ เพราะพนักงานอัยการยังมีอำนาจหน้าที่ค่อนข้างจำกัดอยู่มาก²

ในปัจจุบันก็มีใครสักคนหมายใจให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนหรือเข้าร่วมทำการสอบสวนด้วย ผลของการแยกอำนาจสอบสวน และอำนาจฟ้องร้องออกจากกันโดยแตกต่างดังกล่าว จึงทำให้ขาดการคานและดุลกันระหว่างอำนาจทั้งสอง และทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ค่อนข้างประหลาดขึ้น เช่น สมมติว่าพนักงานอัยการมีนโยบายจะบังคับกฎหมายฉบับใดเรื่องใดให้มีประสิทธิภาพเพียงใด แต่ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สอบสวนเป็นจำนวนการเสนอมาให้พนักงานอัยการ ก็ไม่อาจทำตามนโยบายนั้นโดยทางตรงได้ แต่ต้องกระทำโดยทางอ้อม คือ เสนอเป็นนโยบายในระดับผู้บริหารของกรม เสนอแนะให้ทางกระทรวงมหาดไทย และรัฐบาลกำหนดนโยบายให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติ แม้กระนั้นพนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจหน้าที่เข้าร่วมในการปฏิบัตินั้น ๆ ด้วย เพราะกฎหมายไม่ได้ถือว่าพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เข้าร่วมทำการสอบสวน หรือเริ่มทำการสอบสวนเองได้ พนักงานอัยการ

¹ สุรินทร์ ถั่วทอง, "ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย : ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการ", กฎหมายปริทรรศน์, วารสารอัยการ, หน้า 55.

² เรื่องเดียวกัน.

จะทำให้ได้อย่างดีที่สุด ก็คือ การตรวจสอบจำนวน หากความบกพร่องของจำนวนแล้วซึ่งสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งบางทีก็ไต่สวน แต่บางทีก็ไม่ไต่สวน แต่ถึงอย่างไร พนักงานอัยการก็ยังคงถูกจำกัดเฉพาะข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่รวบรวมมาในจำนวน¹

ครั้นจะว่าการแบ่งแยกอำนาจโดยเด็ดขาด ดังกล่าวเพื่อให้เกิดการฉ่วงหล่นและคานกัน ก็น่าจะไม่ต้องห่วงเพราะอำนาจการสอบสวนเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดีแก่ประการเกี่ยว อำนาจฟ้องคดีทำได้เป็นเงื่อนไขของการสอบสวนไม่ กล่าวคือ พนักงานอัยการจะไม่มีอำนาจฟ้องคดี ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สอบสวนมาให้ แต่ในทางตรงกันข้าม พนักงานสอบสวนกลับมีอำนาจสอบสวน (หรือไม่สอบสวน) โดยไม่ต้องคำนึงว่าพนักงานอัยการจะมีนโยบายฟ้องคดี หรือบังคับใช้กฎหมายเรื่องนั้น ๆ อย่างไรหรือไม่ แม้ในคดีที่มีการสอบสวนแล้วจะส่งจำนวนมาให้พนักงานอัยการ คุณสิทธิของอัยการคงจำกัดอยู่กับข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏในด้อยคำ จำนวนซึ่งพนักงานอัยการมิได้มีส่วนรู้เห็นรับผิดชอบมาตั้งแต่ต้น²

ฉะนั้น แทนที่พนักงานอัยการซึ่งได้รับการฝึกฝนอบรมให้บังคับใช้กฎหมายและในการใช้ดุลพินิจบริหารงานยุติธรรม จะได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ กลับต้องมาทำหน้าที่เพียงตรวจสอบจำนวน ซึ่งจำนวนและนำจำนวนขึ้นศาล ว่าความเป็นงานหลัก³

ตลอดเวลาที่ผ่านไปมาในระยะหลังนี้ กรมอัยการไต่ยืนยันหลักการที่จะให้พนักงานอัยการเข้ารับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง กล่าวคือ รับผิดชอบในความถูกต้องตามกฎหมายของการสอบสวน รับผิดชอบในการขอคำข้อยุติแบบแผนของการสอบสวน รับผิดชอบในความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และรับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมาย และในกระบวนการยุติธรรมของฝ่ายบริหาร⁴

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57, 58.

² เรื่องเดียวกัน .

³ เรื่องเดียวกัน .

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

หลักการให้อัยการรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องนี้ ใ้มีนักวิชาการหลายคนในประเทศให้การสนับสนุน เพราะเห็นว่าจะทำให้การดำเนินคดีอาญามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹ นอกจากนี้รัฐบาลในอดีตก็กเคยมีนโยบายที่จะให้อัยการเข้าควบคุมการสอบสวน กล่าวคือ ในการเปิดประชุมอัยการจังหวัด และอัยการพิเศษประจำเขตทั่วราชอาณาจักร ณ ศักดิ์สันติไมตรี ท่าเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2520 นายกรัฐมนตรี (นายธานินทร์ กรัยวิเชียร) ได้กล่าวยืนยันนโยบายของรัฐบาลมีความตอนหนึ่งว่า

"..... รัฐบาลนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานในหน้าที่ของอัยการ ซึ่งเป็นองค์การในการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นควบคู่กับการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาที่มีอัยการแบ่งแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้องกับหน้าที่ตัดสินออกจากกันนี้ ประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหานี้ ย่อมจะต้องถือว่ากระบวนการดำเนินคดีอาญารัฐสอบสวนฟ้องร้อง เป็นกระบวนการเกี่ยวที่แบ่งแยกความรับผิดชอบไม่ได้ ฉะนั้น ความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญารัฐสอบสวนฟ้องร้องนี้ จึงรวมที่จะอยู่ที่องค์กรเดียว คือ อัยการมิใช่แบ่งแยกความรับผิดชอบกันเด็ดขาด ดังที่เป็นอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเราในปัจจุบัน เหตุนี้รัฐบาลจึงได้ตกลงไว้ในนโยบายเมื่อเข้าบริหารประเทศว่า รัฐบาลนี้จะให้อัยการได้เข้าควบคุมการสอบสวนคดี เพื่อให้การดำเนินคดีภายในประเทศเราสอดคล้องระบบที่เป็นสากล และรัฐบาลจะได้เร่งรัดให้นโยบายอันนี้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้โดยเร็วที่สุด....."²

¹ ดูเป็นต้นว่า ดร.หยุด แสงอุทัย "ใครควรมีอำนาจสอบสวน" ในวารสารนิติศาสตร์ ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่ม 1 พ.ศ.2512 หน้า 41 และดู ดร.อมร จันทรมบรรณ "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย" ในแพทยปริทัศน์ เล่ม 30 พ.ศ.2516 หน้า 633

² คณิต ๗ นกร, "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา" วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 2 ปีที่ 9, พ.ศ.2520, หน้า 139

ต่อมาในวันที่ 1 ตุลาคม 2524 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งในแผนนี้มีความตอนหนึ่งว่า

"ดำเนินการปรับปรุงระบบอัยการให้ไปสู่ระบบมาตรฐานอัยการสากล เพื่อให้พนักงานอัยการมีบทบาทและความรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องคดี¹

ในส่วนของกระทรวงมหาดไทยนั้น ก็ได้มีประกาศใช้แผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2525 - 2529 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2524 เช่นเดียวกัน และในแผนมหาดไทยแม่บทนี้มีความตอนหนึ่งว่า

"ปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีการควบคุมการสอบสวน นอกจากควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาสายตรงของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจรับผิดชอบควบคุมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดี"²

ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่องปัญหาการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจึกโดยคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 7 - 10 กันยายน 2524 ที่ประชุมสัมมนามีมติข้อหนึ่ง เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เ้าควบคุมการสอบสวน ในกรณีที่มีการร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวน³

1.4.2 อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีในศาล อำนาจหน้าที่ของอัยการในชั้นนี้หมายถึง เมื่ออัยการไต่สวนฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลแล้ว ก็ต้องนำพยานมาสืบในศาล

¹แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529, หน้า 3

²แผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2525 - 2529 หน้า 268

³คดี ๗ นคร, บันทึกความเห็นของอัยการ ประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 4

และกระทำกรอื่น ๆ เท่าที่เห็นสมควรเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดทั้งใน
ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมาพิสูจน์จนกระทั่งศาลได้มีคำพิพากษาโดยความประสงค์ให้ผู้
ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับโทษ รวมทั้งการอุทธรณ์ฎีกา การถอนฟ้อง การถอนอุทธรณ์ หรือ
ฎีกาคาย

การค้นหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายมาพิสูจน์เช่นนี้ มักถูกบุคคลโดยทั่วไป
เข้าใจอย่างผิด ๆ ว่า อัยการไต่กระทำตามหน้าที่เอาคนเข้าคุกเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่ง
อาจกล่าวได้ว่าคนทั่วไปเชื่อว่าอัยการกับจำเลยนั้นเป็นปรปักษ์กัน คือ เป็นคู่กล่าวหา
ฝ่ายหนึ่งและคู่ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะต้องเข้าต่อสู้หาพยานกันในเรื่องคดีที่รูปแบบตามที่
ไต่พบเห็นกันมาทางจอภาพยนต์และจอโทรทัศน์ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
ตรงต่อความเป็นจริงโดยสิ้นเชิง เพราะการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นโจทก์ในคดีอาญา
มีคดีถือกันว่าไม่ใช่มุ่งแต่จะเอาตัวจำเลยเข้าคุกให้ไต่ทุกเรื่องไป แต่จะต้องสำนึกถึง
หน้าที่เพื่อความยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดทั้งฎีกาที่ 791/2455 โวหาร
กรมสวัสดิ์ 188 กล่าวไว้ว่า "หาว่าราชการเป็นอัยการว่าความแผ่นดินควรเข้าใจหน้าที่ว่าจะ
ต้องรักษาความยุติธรรมไม่ถือรักเอาเปรียบแก่คนยาก ไม่พอที่จะให้ความลำบากก็อย่าถ่วง
ให้มีขึ้น ไม่ใช่ว่าคาคหมักตั้งมวยเป็นคู่แพ้นะกับราษฎรหมักเขมันแต่ที่ว่าจะว่าความให้ไต่เห็น
จริงกระจ่างปรากฏผลเปลื้องข้อสงสัยในอรรถคดี หากทั้งนั้นนอกจากไต่ชื่อว่าชื่อตรงต่อหน้าที่"
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรี ทรงบันทึกใจหายฎีกาที่ 523/ฎ.ร.474 ว่า "อัยการ
ไม่ไต่ตรวจอะไรเห็นการเป็นเครื่องจักรไปหมดไว้ที่ เหตุที่คัดคำพิพากษาเช่นนี้มา
ตีพิมพ์ไว้เพราะอยากจะเตือนสติว่า การปราบโจรกรรมหาไซ้โดยหลับตาจับคนขังและฟ้อง
ต้องใช้ความเอื้อเฟื้อบ้าง"

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดว่าอัยการนั้นมีไต่มีเพียงหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์
ของสังคม เพียงอย่างเดียว หากแต่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของสามฝ่ายพร้อม ๆ กัน คือ

¹ เรวีทร ฉ่ำเฉลิม, "ชะลอการฟ้อง" วิทยานพนธ์ชั้นปริญญาโทบัณฑิต
แผนกวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522, หน้า 11.

- ก. สิทธิส่วนบุคคลเสียของสังคม
- ข. สิทธิส่วนบุคคลเสียของผู้เสียหาย
- ค. สิทธิส่วนบุคคลเสียของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนี้ ที่ประชุมนักกฎหมายทั่วโลกเกี่ยวกับกฎหมายอาญา ครั้งที่ 9 ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อระหว่างวันที่ 24-30 สิงหาคม 2507 เรื่อง "บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา" ได้ลงความเห็นว่าเป็นการควรให้ความสนใจต่อผู้กระทำผิดในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ต่อศักดิ์ศรีของเขา ในฐานะที่เป็นมนุษย์ และต่อสิทธิและต่อส่วนใดเสียของเขา ด้วยเหตุนี้วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจึงต้องให้เหมาะสมแก่แต่ละบุคคล และเพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะปรับปรุงและให้กลับเข้าสังคมได้¹

อัยการย่อมต้องมีมนุษยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ในการประจันหน้ากับผู้ต้องหา ในการพิจารณาความผิดในการสอบสวนและวิธีใช้ในการสอบสวน ในการฟ้องร้อง และขอโทษ โดยจะต้องคุ้มครองส่วนใดเสียที่เกี่ยวข้องไม่เฉพาะของสังคมเท่านั้นแต่ของจำเลยด้วย²

อัยการมีหน้าที่ต้องแนะนำจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีเกี่ยวกับสิทธิของเขา ตามกฎหมายและควรเสนอพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลยด้วย/ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ในสหรัฐอเมริกา ถือกันว่าอัยการมีหน้าที่ตามกฎหมาย ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยในการต่อสู้คดีเสมอ หน้าที่ดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของอัยการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาจะต้องเป็นกระบวนการที่ชอบธรรมตามกฎหมาย (Due process of law) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาที่ถือกันว่าเป็นที่มาของหลักดังกล่าวก็คือ บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ บทที่ 5 ซึ่งมีบัญญัติว่า "สิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคลย่อมจะไม่ถูกลิดรอนหรือล้มล้างไปโดยปราศจากกระบวนการที่ชอบธรรมตามกฎหมาย" ดังนั้นในการดำเนินคดีอาญาทุกคดีจำเลยจึงมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมตามกฎหมายและทำให้อัยการซึ่งเป็นเจ้า

¹ลูททิส แสตนโกสกี, "บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา, อัยการนิเทศ, เล่ม 37, ฉบับที่ 1 (2508), หน้า 43-45.

²เรื่องเดียวกัน.

พนักงานของรัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่กระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยดังกล่าว อัยการจึงมีหน้าที่เพียงฟ้องบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อให้ศาลลงโทษฝ่ายเดียว หากยังมีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยในการพิจารณาคดีของศาลควย หน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เป็นคุณในการต่อสู้คดีให้จำเลยทราบ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่อัยการในการรักษาความเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญาทุกเรื่อง¹

ปัญหาที่ว่าอัยการมีหน้าที่เพียงใดที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีให้จำเลยทราบ ได้รับการวินิจฉัย โดยศาลสูงสหรัฐเป็นครั้งแรกในคดี Money v. Holohan, 294 U.S. 103 (1953) ซึ่งตัดสินเมื่อปี 1478 คดีนี้ศาลสูงสหรัฐฯ วินิจฉัยว่า การที่อัยการจงใจให้พยานโจทก์เปิดเผยความเท็จต่อศาลโดยมุ่งให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย โดยรู้ยู่่าข้อความที่พยานเปิดเผยความเป็นเท็จ ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม จำเลยมีสิทธิขอให้ศาลพิพากษาคดีใหม่ได้ คำวินิจฉัยนี้ได้รับการยืนยันต่อมาในคดี Pyle v. Kansas, 317 U.S. 213 (1942) ซึ่งศาลสูงสหรัฐฯ ตัดสินในปี 1485 ว่า "คำร้องของจำเลยขอให้พิจารณาคดีใหม่ อ่างว่าเหตุที่ศาลพิพากษาจำคุกจำเลยเป็นผลจากการเปิดเผยความเท็จนั้น ถือได้ว่าจำเลยอ้างว่าสิทธิที่จะได้รับพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญถูกล่วงละเมิด"²

ต่อมาในปี 2500 ศาลสูงสหรัฐฯ ได้ขยายหลักที่วางไว้ข้างต้นออกไปโดยวินิจฉัยในคดี Alcorta v. Texas, 355 U.S. 28 (1957) ว่า การที่อัยการไม่แสดงให้ศาลทราบว่าคำเบิกความของพยานโจทก์ตอนใดเป็นปรักปรำนั้นเป็นเท็จ เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมเช่นกัน แม้ความจะปรากฏว่าอัยการมิได้มุ่งหมายที่จะให้พยานเปิดเผยความปรักปรำจำเลยก็ตาม คดีนี้จำเลยถูกฟ้องฐานฆ่า

¹ พนมศ. หักนิยานนท์, และจิรศักดิ์ พรหมทอง, หน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีให้จำเลยทราบ, ในวารสารอัยการ, ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (ธันวาคม 2523) หน้า 64.

² เรื่องเดียวกัน.

ภรรยาของตน และต่อสู้ว่ากระทำโดยบรรดาโหดเพราะพบว่าภรรยาที่มี ในชั้นสืบพยาน
 อัยการนำชายที่ถูกหาว่าเป็นฆาตกรฆ่าเจ๊เลยเข้าสืบเป็นพยานโจทก์ พยานเบิกความว่า
 เป็นเพื่อนกับผู้ตายโดยไม่มีความสัมพันธ์ทางสุสาวกัน ซึ่งความจริงพยานเคยให้การไว้ด้วย
 อัยการก่อนการพิจารณาพิพากษาว่าเคยร่วมหมั้นนอนกับผู้ตายหลายครั้ง การที่อัยการไม่แก้ไข้อ้
 เบิกความของพยานเสียให้ถูกต้องในขณะที่ศาลพิจารณาพิพากษา ถือว่าเป็นการปกปิดข้อเท็จจริง
 ที่เป็นคุณแก่จำเลยในการต่อสู้คดี จำเลยจึงมีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาใหม่ได้¹

สองปีต่อมาศาลสูงสหรัฐคดี Napue v. Illinois, 360 U.S. 264
 (1959) ซึ่งผลเป็นการขยายหลักที่วางไว้ออกไปอีก ในคดีนี้พยานปากสำคัญของอัยการ
 เบิกความว่ามีได้รับค่านับสัญญาใจจากอัยการเพื่อตอบแทนกับการยินยอมมาเบิกความเป็น
 พยานโจทก์ ซึ่งความจริงพยานเบิกความเพราะอัยการสัญญาว่าจะให้ห้องนอนเป็นจำเลย
 การที่อัยการไม่แถลงความจริงข้อนี้ให้ศาลทราบ ศาลสูงสหรัฐถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิ
 ของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างเป็นธรรม เพราะข้อที่พยานเบิกความเท็จดังกล่าว
 เกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือของพยานเอง โดยศาลให้เหตุผลว่า "หลักที่ว่ารัฐต้องไม่นำ
 พยานเท็จมาสืบเพื่อให้ศาลลงโทษจำเลยนั้นต้องนำมาใช้ในกรณีที่ข้อความอันเป็นเท็จนั้น
 มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพยานด้วย เพราะหลักดังกล่าวนี้มีไว้เพื่อคุ้มครองเสรีภาพ
 ของบุคคลตามรัฐธรรมนูญการที่ลูกขุนจะชี้ขาดข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำความผิดหรือเป็น
 ผู้บริสุทธิ์ย่อมต้องอาศัยการประเมินความน่าเชื่อถือและความมีสำนึกของพยานเป็นสำคัญ
 ชีวิตและเสรีภาพของจำเลยจึงขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของพยานที่มาเบิกความโดยแท้

หลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาของสหรัฐอเมริกาก็เกี่ยวกับหน้าที่ของอัยการ
 ที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีที่เป็นคุณแก่การต่อสู้คดีของจำเลยที่กล่าวมาข้างต้นโดย
 ทลออก น่าจะแตกต่างกับหลักกฎหมายและวิธีปฏิบัติของไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากความ
 ระมัดระวังตัวในการปฏิบัติหน้าที่จนมากเกินไปของอัยการไทยจึงทำให้ไม่กล้าพอที่จะแสดง

¹ เรื่องเดียวกัน .

² เรื่องเดียวกัน .

มทบาทเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนได้เสียของผู้ต้องหาหรือจำเลยในเรื่องนี้ ดังที่เคยปรากฏว่า ในการประชุมอัยการจังหวัดและอัยการพิเศษประจำเขตหัวราชอาณาจักร พ.ศ. 2514 อัยการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เสนอข้อที่ประชุมว่า ผู้ต้องหาที่กระทำผิดฐานฆ่าคนตาย โดยเจตนา ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงในสำนวนชี้คว่ากระทำไปโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่ เหตุหรือบรรเทาโทษะ กรณีอย่างนี้อัยการควรจะบรรยายฟ้องโดยระบุให้ปรากฏว่าจำเลย กระทำการป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุหรือบรรเทาโทษะหรือไม่ ผู้เสนอเห็นว่าน่าจะ บรรยายได้ เพราะไม่ผิดกับ ป.วิ อาญา ม. 158 (5) และเป็นการบรรยายการกระทำ หึ่งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำผิดและเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่จำเลย

ข้อเสนออีกกล่าวว่ามีผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยให้ความเห็น สรุปได้ว่าไม่ควรบรรยายฟ้องไปเช่นนั้น เพราะจำเลยมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีว่าป้องกันตัวหรือ บันดาลโทษะก็ได้ การบรรยายฟ้องไปเช่นนั้นเป็นการผูกมัดตัวเราเองว่าข้อเท็จจริงนั้น ๆ เป็นการป้องกันตัวเกินกว่าเหตุ หรือเป็นการบันดาลโทษะ ถ้าศาลไม่เห็นด้วยว่าเป็นการ ป้องกันตัว การบรรยายฟ้องไปเช่นนั้น หากสืบพยานไปปรากฏว่าไม่ใช่เป็นการบันดาลโทษะหรือ ป้องกันตัว ประชาชนจะครหาในทว่าอัยการบรรยายฟ้องโดยเจตนาจะช่วยเหลือจำเลย เป็นการเสียหายแก่ราชการ จึงไม่ควรบรรยายฟ้องไปเช่นนั้น

ในที่สุดที่ประชุมลงมติว่า ไม่ควรบรรยายในกรณีเช่นนี้ลงไว้ในฟ้อง¹

ดังนั้น ในการร่างฟ้องคดีอาญานั้น แม้ข้อเท็จจริงจากการสอบสวนจะฟังได้ว่า ผู้ต้องหากระทำผิดฆ่าผู้อื่นโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุหรือบันดาลโทษะซึ่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69, 72 บัญญัติว่า หากศาลฟังได้ว่าจำเลยกระทำการป้องกัน เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำหรือกระทำโดยบันดาลโทษะจริง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ แต่อัยการจะต้องผู้ต้องหานั้น ๆ เป็นจำเลยฐานฆ่า ผู้อื่นโดยเจตนา ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิต

¹ ไรต์ ฉ่ำเฉลิม, ชะลอการฟ้อง, หน้า 19

การร่างฟ้องดังกล่าวหากวิเคราะห์กันแล้ว จะเห็นได้ว่า

1. อัยการโต้ฟ้องผู้ต้องหาในฐานะความผิดที่หนักกว่าข้อเท็จจริงที่รับฟังได้จากการสอบสวน ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ตามความรู้สึกของจำเลยและบุคคลทั่วไปจะมองในแง่ว่าอัยการเอาเปรียบจำเลย

2. ทำให้จำเลยมีภาระหนักขึ้น เช่น การประกันตัวในชั้นศาล เพราะถูกฟ้องด้วยความผิดอุกฉกรรจ์ฐานฆ่าผู้อื่น หลักทรัพย์ที่ไต่ประกันตัวต้องมีราคาสูงกว่าความผิดธรรมดา และก่อนศาลจะให้ประกันตัว กฎหมายกำหนดให้สอบถามอัยการใจตกลงก่อนว่าจะคัดค้านหรือไม่ ซึ่งอัยการอาจจะคัดค้านหรือไม่คัดค้านก็ได้

3. ในระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึก และคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นนี้ ต้องฟ้องยังศาลทหารในยามไม่ปกติ และเป็นคดีที่ท้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา สิ้นสุดเพียงศาลชั้นต้น

4. การร่างฟ้องว่า จำเลยกระทำฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ โหมถึงประหารชีวิต แล้วปล่อยให้เป็นที่หน้าของจำเลยต่อสู้คดีเองว่ากระทำโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ หรือบันดาลโทสะนั้น เป็นการกำหนดฐานะของอัยการในการดำเนินคดีว่าเป็นคู่ความฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยตามระบบกล่าวหาอย่างเคร่งครัดเกินไป ความจริงแล้วกฎหมายมิได้มีเจตนารมณ์ให้อัยการกำหนดฐานะตนเองเช่นนั้นแต่อย่างใด¹

5. ความระมัดระวังข้อขอครหาของประชาชน โดยมีส่วนกำหนดบทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอย่างมาก เพราะอัยการถือว่าเป็นฝ่ายยุติธรรม ดังนั้น การกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้ประชาชนครหาซึ่งถือเป็นเรื่องร้ายแรงสำหรับอัยการแล้ว ก็จะพยายามหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด แม้ว่าหลายกรณีที่อัยการเห็นว่าควรถอนปรนหรือเห็นใจต่อผู้ถูกกล่าวหากระทำผิด (ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง) แต่ความระมัดระวังข้อขอครหาถึงกล่าว ทำให้อัยการจำนวนไม่น้อยเกิดความลังเลไม่อาจตัดสินใจกระทำกร เช่นนั้นและมอบภาระให้ไปพิสูจน์กันในศาล กรณีนี้เกิดขึ้นเสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวินิจฉัยสั่งคดีว่าควรฟ้องหรือไม่ควรฟ้อง หรือควรฟ้องความผิดฐานใด ดังตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม

¹ เรื่องเดียวกัน

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2520 ได้มีการยอมรับทางภาคทฤษฎีแก่อัยการผู้ช่วย จำนวน 135 คน และนายกุศล พลวัน อัยการประจำกอง กองวิชาการ โค้ดออกแบบสอบถามแก่อัยการผู้ช่วยและถามความเห็นในประเด็นนี้ด้วย ปรากฏว่าอัยการผู้ช่วยประมาณ 90% มีความเห็นว่า อัยการควรร่างฟ้องตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวน คือ การฟ้องฐานะกระทำโดยป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ หรือโดยมีบันดาลโทสะแล้วแต่กรณี

1.4.3 อำนาจบังคับคดีความคำพิพากษาของศาล

หลังจากขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในศาล จนกระทั่งได้มีคำพิพากษาดังที่สุดแล้ว ประเทศที่มีอัยการในระบบอันสมบูรณ์ยังถือว่าอัยการของตนมีไต่ถามคำอำนาจหน้าที่แก่เพียงเท่านั้น หากแต่ถือว่าอัยการยังต้องมีหน้าที่ต่อไปถึงขั้นตอนการบังคับคดีความคำพิพากษากด้วย

ตัวอย่าง เช่น ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นต้นแบบยุติธรรมของระบบอัยการในประเทศทั้งหลาย ถ้าศาลพิพากษาปล่อยจำเลยไป อัยการจะเป็นผู้ออกคำสั่งถึงทัณฑ์โทษปล่อยตัวจำเลยไป ถ้าศาลลงโทษปรับ การเก็บค่าปรับจะกระทำในนามของอัยการ ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาไม่ชำระค่าปรับ อัยการจะสั่งให้เอาตัวไปกักขังบังคับให้ชำระค่าปรับ ถ้าศาลลงโทษจำคุก อัยการจะเป็นผู้แจ้งให้ทัณฑ์โทษจำคุกคำพิพากษาของศาล ถ้าผู้ต้องโทษยังไม่อุทกความคุม อัยการจะแจ้งให้ผู้นั้นมารับโทษ ถ้าผู้นั้นหนีหรือไม่ยอมมา อัยการก็จะแจ้งให้ตำรวจจับตัวมา ถ้ามีการคืนของกลาง ผู้รับคืนก็จะต้องมาขอคืนจากอัยการ และนอกจากนี้ อัยการยังเป็นผู้ควบคุมดูแลให้เจ้าศาลทำทะเบียนประวัติผู้กระทำผิด และทำรายงานออกความเห็นในเมื่อมีการร้องขอทัณฑ์โทษ²

ในประเทศญี่ปุ่น การบังคับคดีความคำพิพากษาของศาลอยู่ภายใต้อำนาจของอัยการในทุกสายและทุกกรณี ตั้งแต่โทษประหารชีวิตลงมาถึงโทษปรับ โทษทรัพย์สิน กล่าวคือ

¹ โทเมเน ภัทรภรณ์, งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม, หน้า 492.

² หลวงอรรดโกวิทวาทิ และพลโทสุข เปรมาวิน, ระบบอัยการและศาลทหาร,

³ Shigemitsu Dando, Japanese Criminal Procedure, translated by B.J. George, (New Jersey: Fred B. Rothman & Co, 1965) p. 470-471.

(1) ⁴ ทีวีศักดิ์ ๗ ตะกั่วทุ่ง, งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น, ระบบอัยการในต่างประเทศ, หน้า 42.

กรณีโทษประหารชีวิต อัยการ ผู้ช่วยอัยการและทนายหรือตัวแทนต้องอยู่รวม
ในขณะที่มีถกรประหารชีวิตนักโทษ โดยผู้ช่วยอัยการที่อยู่ด้วยในขณะนั้นจะต้องออกหนังสือ
รับรองว่า การประหารชีวิตได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อยแล้ว หนังสือรับรองในกรณีเช่นนี้
จะต้องมีการประทับตราของอัยการ และทนายหรือตัวแทนลงไปด้วย⁽¹⁾

ในช่วงเวลาก่อนมีการประหารชีวิต นักโทษประหารจะต้องถูกควบคุมอยู่ใน
เรือนจำจนถึงเวลาประหาร หากบุคคลเช่นนี้มีไต่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน
อัยการก็จะเรียกเขาใหม่อบตัวรับการบังคับคดี แต่หากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตามโดยไต่หลบหนีไป
หรือมีพฤติการณ์ที่น่ากลัวว่าจะมีการหลบหนี อัยการจะออกหมายจับทันทีหรือสั่งให้ตำรวจ
จัดการจับให้ก็ได้ ในกรณีที่ไมปรากฏสถานที่ที่จะควบคุมตัวนักโทษ อัยการต้องร้องขอ
โดยแนบหมายจับไปด้วยต่ออธิบดีอัยการให้ส่งควบคุมนักโทษไว้ในเรือนจำ²

กรณีบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาให้ถูกตัดเสรีภาพ (deprivation of Liberty)
เป็นผู้ไม่สมประกอบทางจิต (mentally incompetent) อัยการจะออกคำสั่งระงับ
การบังคับคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าบุคคลนั้นฟื้นคืนความสมบูรณ์ของสุขภาพจิตแล้ว หลังจากนั้น
อัยการจะต้องย้ายสถานที่คุมขังผู้ต้องโทษในกรณีนี้ ไปยังบุคคลผู้ถูกกำหนดให้ควบคุมดูแล
ผู้ต้องโทษหรือหัวหน้าหน่วยปกครองท้องถิ่น โดยให้ควบคุมผู้ต้องโทษไว้ในสถานพยาบาล³
นอกจากนี้ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิด แต่อัยการเห็นว่าจำเลยเป็นผู้มีจิต
บกพร่องก็ต้องแจ้งให้หัวหน้าหน่วยปกครองดังกล่าวเพื่อที่อาจจะมีการควบคุมจำเลยใน
โรงพยาบาลโรคจิตตามกระบวนการที่มีบัญญัติไว้แน่นอนแล้วโดยกฎหมาย⁴

การบังคับคดีในโทษที่เกี่ยวข้องด้วยเงิน คำวินิจฉัยที่กำหนดเกี่ยวกับโทษปรับ การ
ริบเงินการรวบรวมเงินอื่นเกี่ยวข้องด้วยการ ริบ ค่าใช้จ่ายหรือค่าทดแทนสำหรับค่าใช้จ่ายให้
เป็นไปตามคำสั่งของอัยการที่มีผลบังคับเสมือนคำพิพากษาในเรื่องนี้ และเสมือนบทบัญญัติ

¹ Shigemitsu Dando, Japanese Criminal Procedure, translated
by B.J. George, op. cit., p.472.

² Ibid., p.473.

³ Ibid., p.473.

⁴ กฎหมายสุขภาพจิต มาตรา 25.

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอ่านคำพิพากษา ซึ่งนำมาเทียบเคียงใช้กับคำสั่งของอัยการดังกล่าว นอกจากนี้ในกรณีที่มีการชำระเงินล่วงหน้า เช่น การปรับ การเรียกเก็บเงินในกรณีของการรับก่อนคดีถึงที่สุด คำวินิจฉัยของศาลสำหรับการชำระเงินล่วงหน้าดังกล่าว สามารถบังคับไต่พันที่โดยไม่จำต้องคอยให้มีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน การบังคับให้ชำระเงินล่วงหน้าต้องกระทำภายใต้คำสั่งของอัยการ โดยคำสั่งนี้มีผลบังคับเช่นเดียวกับการบังคับตามคำพิพากษาในเรื่องหนี้สิน โดยนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาเทียบเคียงใช้ อย่างไรก็ตาม หากไม่มีการชำระเงินตามคำสั่งเต็มจำนวนผู้กระทำความผิดอาจจะถูกกักกันไว้ในสถานบังคับแรงงาน (Work-house)

ทรัพย์สินที่ถูกริบให้พนักงานอัยการเป็นผู้จัดจำหน่าย หากว่าภายใน 3 เดือนหลังจากมีคำพิพากษาให้ริบ บุคคลผู้มีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวยื่นคำขอเรียกคืน จะต้องมีการชดเชยให้คืน แต่หากว่าคำร้องขอดังกล่าวไต่พันหลังจากทรัพย์สินถูกจำหน่ายไปแล้ว อัยการจะต้องสั่งมอบให้ซึ่งผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้รับจากการขายทอดตลาดสิ่งของนั้น ๆ แก่ผู้ร้องขอ

ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าในต่างประเทศอัยการเป็นเจ้าของพนักงานบังคับคดีด้วย ส่วนในประเทศไทยอำนาจต่าง ๆ ดังกล่าวหาใช่เป็นของอัยการไม่ แต่เป็นของศาลทั้งสิ้น³ ศาลจึงเป็นเจ้าของพนักงานบังคับคดีในคดีอาญา⁴

¹ Shigemitsu Dando, Japanese Criminal Procedure, translated by B.J. George, op. cit., p. 474.

² Ibid., p. 475.

³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 72, 73, 74, 75 เป็นต้น

⁴ ความไม่เข้าใจในเรื่องการบังคับคดีในคดีอาญา จะเห็นได้จากการทอมข้อหารือของกรมอัยการเอง เรื่องการจำหน่ายของกลางในระหว่างคดี ตามที่ปรากฏข้อเท็จจริง ดังนี้

(ทอ)

กรมป่าไม้หรือว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไค้จับกุม อ. ฐานคดีไม้หวงห้าม
 ทำผิดโดยมิไค้รับอนุญาตพร้อมกับไม้ของกลาง พนักงานอัยการไค้ยื่นฟ้อง อ. ต่อศาล
 และขณะนั้นไค้ยังอยู่ในระหว่างพิจารณา ป่าไม้จังหวัดไค้มีหนังสือถึงอัยการจังหวัด ขอให้
 ขออนุญาตศาลจำหน่ายไม้ของกลาง เพราะหากเก็บไว้ทนกว่าไค้จะถึงที่สุด ไม้จะเสื่อม
 คุณภาพเสียหายทำให้เสื่อมราคา อัยการจังหวัดตอบมาว่า ไม้มีกฎหมายไค้บัญญัติให้ทำ
 เช่นนั้นไค้ และไม่มีกรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลเกี่ยวกับการขายทอดตลาดไม้ของกลาง
 กรมป่าไม้จึงขอทราบว่ สำหรับไม้ของกลางที่อาจเสื่อมคุณภาพไค้ง่ายดังในเรื่องนี้
 หากคู่ความคือพนักงานผู้ตรวจจับและจำเลยต่างรับกันในเรื่องเท็จจริง และหึ่งจำเลยก็ไค้
 กักคั้นเกี่ยวกับการขายไม้ของกลาง พนักงานอัยการจะร้องขออนุญาตศาลขายของ
 กลางในระหว่างการพิจารณา แล้วเก็บรักษาเงินที่ไค้รับไว้แทนของกลาง จะทำไค้หรือไม่

กรมอัยการตอบว่า ถ้าพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเป็นดังที่แจ้งมา และคู่ความรับ
 กันในเรื่องเท็จจริง อีกหึ่งจำเลยก็ไค้กักคั้นเกี่ยวกับการที่จะให้ขายไม้ นั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้
 รักษาของกลางก็ควรจำหน่ายไม้ นั้นไค้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1327
 ซึ่งการห้ามบันทึกในเรื่องนี้ก็ควรต้องให้ปรากฏข้อความรายละเอียดความเหตุที่กล่าวให้ชัดเจน
 และถ้าไม้ของกลางรายนี้เป็นของบุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่คู่ความ ก็ควรจะได้ให้เจ้าของอัน
 แท้จริงไค้รับรู้และยินยอมไว้เสียด้วย ถ้าของกลางในเรื่องนี้อาจจะต้งนำไปแสดงต่อศาล
 ก็ควรจะได้เก็บตัวอย่างไม้ของกลางไว้เพียงเล็กน้อยสำหรับเป็นวัตถุพยานประกอบคดี
 (อัยการนิเทศ, เล่ม 22, ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2503, หน้า 12)

คำขอขอรื้อหรือตั้งกล่าว น่าจะเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก กล่าวคือ การที่
 พนักงานอัยการจะร้องขอศาลให้ขายไม้ของกลางในระหว่างการพิจารณาไค้หรือไม่นั้น
 เป็นเรื่องการบังคับคดีชั่วคราวในระหว่างที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หากไม่มี พ.ร.บ.
 ป่าไม้ฯ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่องกำหนดเอาไว้แล้ว ก็คงพิเคราะห์จากตัวบทในประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มิไค้บัญญัติ
 ไว้อีกเช่นกัน ก็คงหันไปพิเคราะห์จากตัวบทประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ต่อ)

ทั้งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้อนุญาตให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้ได้เท่าที่จำเป็น ซึ่งกรณีตามข้อหาที่นั่นน่าจะนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 259 และมาตรา 308 วรรคสองมาบังคับใช้โดยอนุโลมตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า พนักงานอัยการอาจจะร้องขอศาลให้ชายไม้ของกลางไต่ในระหว่างพิจารณาแล้วเก็บรักษาเงินที่ได้ไว้แทนของกลางไต่ตามทัณฑ์มาตราทั้งที่ไต่อ้างมาแล้ว น่าจะเป็นเรื่องที่ชอบด้วยเหตุผลมากกว่าที่จะใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1327 ซึ่งอยู่ในบรรพ 4 ลักษณะ 2 หมวด 1 ที่ว่าด้วยการไต่มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย